

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՅԵ. ՀԱԿՈՐՅԱՆ

ԽՈԶԵՐԻ ԺԱՆՏԱԽՏԸ

08161

ԳՅՈՒՂՀՐԱՑ

1934

ՅԵՐԵՎԱՆ

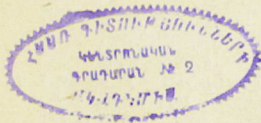
ՅԵ. ՀԱԿՈԲՅԱՆ

619.4:616.923

ԽՈՋԵՐԻ ԺԱՆՏԱԽՏԸ

A I
4173 16180

Պատ. խմբագիր՝ Խ. Ռեանյան
Ծառն. խմբագիր՝ Արմենյան
Սրբազրիչ՝ Խ. Այվազյան և Մ. Փամուսյան
Հանձնիկ և արտադրության 1934 թ. փետրվ. 28-ին.
Ստորագրվել և ապագրելու 1934 թ. յարտի 7-ին.
Գլավիկա № 163 Տիրած 3000 Պատվեր № 195

ՅԵՐԿՈՒ ԽՈՍԲ

Կուսակցության¹ 17-րդ համագումարն ամենայն արտաթյամբ զրեց սոցիալիստական անասնապահության զարգացման խնդիրը Ընկ. Ստալինն իր հաշվետու զեկուցման մեջ² կանգ առնելով գյուղատնտեսական այդ կտրեսը բնագավառի վրա, նշեց, զոր գյուղատնտեսության վերակազմակերպման շրջանում կուլակային ազխտացիայի հետեանքով մեր անասնապահությանն սկսեց անկում ապրել և մեծ չափով նվազեց թե խոշոր ու մանր յեղջուրավոր անասունների, թե ձիերի և թե խոզերի թիվը։ Անասունների թվի այդ անկումը տևեց մինչև 1933 թիվը, յերբ նվազման չափերը, հասան մի նիւմումի, իսկ «խոզաբուծության ասպարիզում» արդեն սկսվել և հակառակ սրոցեսը և 1933 թվականին արդեն ծայր են տակ ուղղակի վերելքի նշաններ։

Այս նշանակում և, զոր 1934 թվականը պետք և դառնա և կարող և դառնալ բեկման տարի՝ զողջ անասնաբուծական տնտեսության վերելքի աեսակետից» (ՄՏԱԼԻՆ)։

Սակայն առաջնորդի դրած այդ խնդիրն ինքնահոսի կարգով չի լուծվի 1934 թվականն անասնաբուծության բնագավառում իբրք բեկման տարի կգտնա միայն այն գեպքում, յեթե, ինչպես ընկ. Ստալինն և ասում, «այդ գործն իրենց ձեռքը վերցնեն մեր տոբոլջ կուսակցությունը, մեր բոլոր կուսակցական ու

անկուսակցաճան աշխատողները, աչքի առաջ ունե-
նալով, վոր անասնաբուծության պրոբլեմն այժմ հան-
դիսանում է նույնպիսի առաջնակարգ պրոբլեմ, ինչ-
պիսին երբեքէլ արդեն հաջողությամբ լուծված հացահա-
տիկային պրոբլեմը: Իսկ այդ նշանակում է, վոր այժմ-
յանից իսկ մեր բոլոր կուսակցական ու խորհրդային
կադմակերպությունները—մինչև նրանց ստորին ողակ-
ները, մեր բոլոր կոլտնտեսական ֆերմաներն ու աշ-
խատավոր մասսաները գործնական ու ակտիվ ալայքար
պիտի սկսեն անասնաբուծության պրոբլեմի արադ
ու հաջող լուծման համար:

Անասնաբուծության դարգացման հաջողություն-
ներն ապահովելու համար, ամենից առաջ պիտի ամ-
րապնդել մեր կոլտնտեսական ու խորհրդային
անասնապահական ֆերմաները, պիտի ստեղծուի կերի
ամուր քաղա, ոացիոնալ և կանոնավոր հիմքերի վրա
դնել զոմաշինարարությունը, անասունների խնամքը,
ապահովել հոտերի և նախիրների վերարտադրությունն
ու մատղաշների աճը և այլն և այլն:

Սակայն այս միջոցառումների շարքում կարևո-
րագույն տեղ է բռնում նաև զոոտեխնիկական ու
ու անասնաբուծական գիտելիքների տարածումը հենց
անասնաբուծության գծով զբաղված կոլտնտեսական—
աշխատավորական լայն մասսաների մեջ:

Յեթե հացահատիկային պրոբլեմի լուծման ըն-
թացքում մենք խնդիր դրինք—լայնորեն մասսայա-
կանացնել ագրո-գիտելիքները և դա մեծ չափով նպաս-
տեց այդ պրոբլեմի լուծմանը, թալա այսօր, նույնպի-
սի սրությամբ խնդիր է դրվում մեր առաջ՝ լայն մաս-
սաների սեփականություն դարձնել զոոտեխնի-
կական

ներն այնպես, վոր յուրաքանչյուր անասնապահ-կու-
տնտեսական պարզ գաղափար ունենա անասունների
խնամքի ռացիոնալ ձևերի մասին և կարողանա կան-
խել նրանց հիվանդությունները, կամ հիվանդության
գեպժութ կարողանա առաջին ոգնությունը ցույց տալ
անասունին:

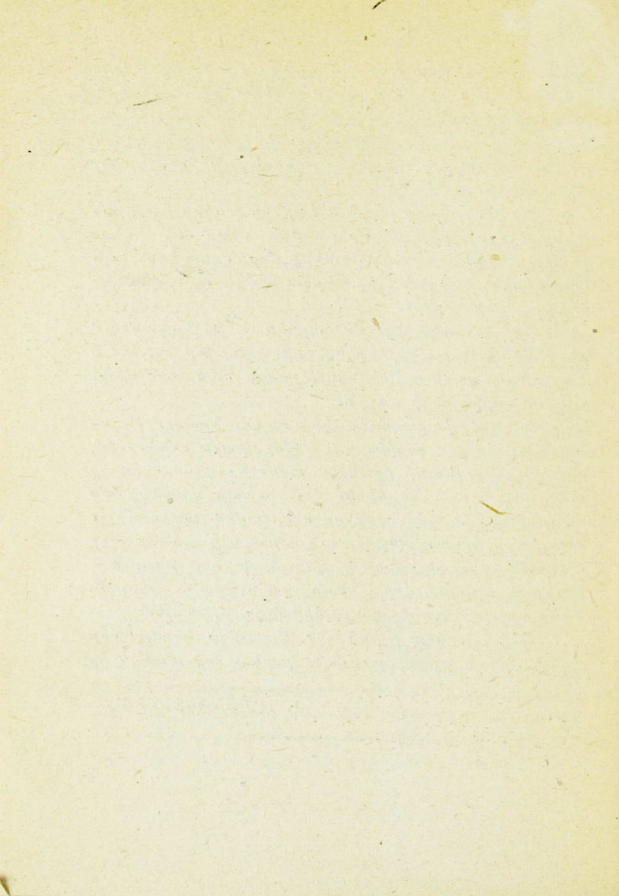
Սա հափազանց լուրջ և կարևոր խնդիր և, և ա-
ռանց այս խնդրի զրական լուծման, մենք մեծ դժու-
րությունների առաջ կկանգնենք մեր սոցիալիստական
անասնաբուծությունն իր ներկա ծանր գրությունից
հանկու ընթացքում:

Այդ տեսակետից մեծ արժեք և ներկայացնում
ընկ. Յե. Հակոբյանի ներկա գրքույկը, վոր խոսում և
խոդերի մանտախտ հիվանդության և նրա դեմ պայ-
քարելու միջոցների մասին:

Ամեն մի խորհանտեսական ու կոլտնտեսական ա-
նասնապահական ֆերմայում, և վոչ միայն ֆերմայում,
այլ և նրա ամեն մի ողակում, ամեն մի գոմում պիտի
մանրամասն ուսումնասիրել ժանտախտի առաջացման
ու տարածման պատճառները և նրա դեմ պայքարելու
միջոցները, յուրաքանչյուր անասնապահի գինել այդ
անհրաժեշտ գիտելիքներով, վորպեսզի նա պատրաստ
լինի պայքարելու մեր անասնապահությանը չերբեմն
ծանր հարված հասցնող այդ հիվանդության դեմ:

Յեւ հենց այդ կլինի ընկ. Սաալինի կողմից մեր
առաջ գրված խնդրի լուծման կարևոր պայմաններից
մեկը:

Հ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ԻՆՁ Ե ԿՈՍՏԵՐԻ ԺԱՆՏԱԽՏՐ

Խոյերի վարակիչ հիվանդութիւնները շատ են՝ ժանտախտ, կարմիր քամի, ծաղիկ, սիրիբախտ, արջունանեխութիւն (սեպտիցեմիա), պարատիֆ և այլն, բայց մեր պայմաններում ներկայութեան խոշոր վտանգ և հանդիսանում այսպես կոչված խոյերի ժանտախտը:

Խոյերի ժանտախտը սուբ-վարակիչ հիվանդութիւն է, նա շատ հեշտ կերպով մի խոյից անցնում է մյուսին, մեկ տնտեսութիւնից տեղափոխվում է մյուսը, ընդունելով համաճարակային բնույթ: Այդ տեսակից ժանտախտը համարվում է խոզարուծական տրնտեսութիւնների համար իբրեւ գլխավոր չարիք և նրանց պատճառում է խոշոր տնտեսական կորուստներ: Մահացութեան դեպքերը ժանտախտից հասնում են մինչ 90⁰/₀, գլխավորապես այն տնտեսութիւններում, վերոնց հայտնի չէ այդ վարակի դեմ պայքարելու ձեւերը: Բայց անկումն ընդհանուր ասածը լինում է 30—40⁰/₀ ժանտախտով վարակվում են բոլոր հասակի և ցեղի խոյերը, առանց բացառութեան տարվա բոլոր յիշանակների ընթացքում: Հիվանդութիւնից առողջացած խոյերը յերկար ժամանակ չեն կազդուրվում և հաճախ գրկվում են բեղմնավորման ընդունակութիւնից: Մյուս տեսակի կենդանիները, ինչպես նաև մարդիկ, խոյերի ժանտախտով չեն վարակվում:

ԺԱՆՏԱԽՏԻ ԱՌԱՋԱՅՄԱՆ ՅԵՎ ՏԱՐԱԾՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Խոզերի Ժանտախտ հիվանդությունն առաջ և գալիս չափազանց փոքր, մինչև անգամ մանրադիտակի տակ աննշմարելի եյակից, նա անցնում և կապից պատրաստված մանրեաբանական քոմիչներից (ֆիլտր), վերին աստիճանի փոքր՝ մինչև 0,5 մմ (միկրո-միկրոն) տրամագիծ ունեցող ծակոտիներից և այդ պատճառով ել կոչվում և ֆիլտրից անցնող վիրուս (վիրուսը՝ հիվանդությունն առաջ բերող պատճառն է)։

Ժանտախտի վիրուսն արտաքին ազդեցությունների նկատմամբ բավականին դիմացկուն է։ Սառցարանում վիրուսով վարակված արյունը կամ մի կաթիլ չորացած արյունը, իր վարակունակությունը պահպանում է մինչև մեկ տարի։ Սառնցրած մսի մեջ, նա իր վարակիչ հատկությունները պահում է մի քանի շաբաթ։ Արևի ճառագայթները շատ դանդաղ կերպով են թուլացնում վիրուսի վարակիչ հատկությունները։

Ժանտախտի վիրուսը վոչնչանում է մի Ժառիալ ընթացքում 60—70° տաքության ազդեցությունից, 10—20⁰/₀ չհանգցրած կամ նոր հանգցրած կըլ լուծույթի ներդրծությունից և ուրիշ խիտահանիչ նյութերի ազդեցությունից։

Բնական պայմաններում խոզերի վարակումը կատարվում է զլխավորապես վարակված կեր ուտելու կամ ջուր խմելու միջոցով։ Ներս մտած վիրուսն արյան հոսանքի միջոցով տարածվում է մարմնի բոլոր մասերը, կուտակվելով ակնթաղանթի գեղձի, լեզու, աղիքային պարունակության և մեզի մեջ։

Այսպիսով հիվանդ խոզն իր արտաթորանքի՝ մեզի,

արցունքի, աղբի և բերնի լորձուռնքի միջոցով տարածուած և վարակն իր շրջապատը, հանդիսանալով վարակի անապատ աղբյուր՝ մնացած առողջ խողերի համար: Բացի վերոհիշյալ հանդամանքներից, հիվանդութեան զարգացման և լայն ծավալման գործում խոշոր դեր են խաղում նաև հետևյալ մոմենտները: Նոր դնած կամ ձեռք բերած խողերը կարող են զաղանի կերպով կրել հիվանդութեանը, բայց չունենալ հիվանդութեան արտաքին նշանները և այսպես անհրաժեշտ կերպով տարածել վարակը: Այնուհետև խողերի տեղափոխութեանները, յերկաթօւղիներով և սովորական ճանապարհներով, բնդհանուր արտաթորանքները, վորտեղ շիման մեջ են մտնում զանազան անտեսութեանների խողերը և վերջապես խողերի ցուցահանդիսները և շուկաները: Այդ բոլոր հանդամանքներն անկասկած նպաստում են ժանտախտի տարածման:

ՎԱՆՏԱԽՏԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆՇԱՆՆԵՐԸ

Վարակված խողերն ախորժակից զրկվում են, կերչեն ուտում, բայց ձեռք քանակութեամբ ջուր են խմում: Տաքութեանը հասնում է 41⁰ և ավելի բարձր: Վարակման մոմենտից մինչև արտաքին նշանների արտահայտվելն անցնում է 4-ից 21 օր, մինչև բայց սովորաբար հիվանդութեան զաղտնի շրջանը տևում է 8—10 օր: Խողերն ամբողջ ժամանակ սիրում են պառկել, գնելով իրենց զլուխներն այս կամ այն առարկայի տակ: Մաշկի վրա, գլխավորապես անմաղ տեղերում (ազդրի, ախանջների և փորի մաշկի վրա), առաջացող արյունահոսութեան հետ (кровозалияние) միաժամանակ առաջ են գալիս կարմրագույն կետեր և բծեր: Ակնաթաղան-

թը համարյա միշտ բորբոքված և լինում, կարող և պեղի ունենալ նաև արյունահոսութիւն՝ ընական անցքերից, Հիվանդ խոզերը քայլելու ժամանակ ճոճում են, հետեւի վտտները փաթաթվում են միմյանց և վայր են ընկնում: Հաճախակի հիվանդ խոզի պոչը կախ քցած և լինում և մեջքը փոս ընկած: Սատկում են հիվանդության 5—8-րդ օրը և սատկելու նախորդակին նրանց տաքության աստիճանն իջնում և մինչև 37-ի: Խոզերի նորմալ տաքութիւնը 40 աստիճանից բարձր չպետք և լինի: Գործնականում վերոհիշյալ բոլոր նշանները յերբեք հնարավոր չեն նկատել միայն մեկ հիվանդ խոզի վրա. դա հանդիսանում և մի խումբ՝ արհեստական կերպով վարակված խոզերի և նրանց կողմից ցույց տրված նշանների հանրագումարը:

Այսպես և ընթանում խոզերի ժանտախտ հիվանդության մաքուր և սուր ձևը, բայց դժբախտաբար խոզերի ժանտախտը մեծ մասամբ ընթանում և բարդացումներով կամ յերկրորդական վարակումներով: Յերկրորդական վարակումն ընդհանրապես բացատրվում և հետևյալ կերպ՝ առհասարակ նորմալ որդանիզմի մեջ ապրում են անփնաս մանրէներ, վորոնք վոչ մի հիվանդաբեր ազդեցութիւն չեն ունենում որդանիզմի վրա, քանի դեռ նա առողջ և և ուժեղ:

Սակայն յերբ որդանիզմն այս կամ այն պատճառի շնորհիվ (վարակիչ հիվանդութիւններ, ցուրտ, հոգնածութիւն, կերի հանկարծակի փոփոխում և այլն), կորցնում և իր հավասարակշռութիւնը և թուլանում, այդ դեպքում մինչ այդ անփնաս մանրէները (ստաբիլոբակտերի) հայտնաբերում են իրենց մաքսիմում հիվանդաբեր ազդեցութիւնը և որդանիզմում առաջ են բերում բարդութիւններ:

Նույնանման յերևույթ և կատարվում նաև ժանտախտ հիվանդութեան բարդացումներն ընթացքում, յերբ ժանտախտի վիրուսը մտնում և խոզի որդանիզմը և աշնտեղ իր համար գտնելով բարենպաստ պայմաններ, շատ արագ կերպով աճում, զարգանում և տարածվում և նրա մարմնի բոլոր մասերը, թուլացնում և ուժաապառ և անում շնորհիվ իր արտադրած թույնների Ահա այդ ժամանակ և, վոր մինչ այդ անվնաս ապրող պարատիֆի և արյունանեխութեան հիվանդութեաններն միկրոբները հայտնաբերում են իրենց հիվանդարեր ազդեցութեանները՝ մի կողմից ուժեղացնելով և բարդացնելով քայքայման պրոցեսը, իսկ մյուս կողմից քողարկում ու դժվարացնում են ախտորոշումը (գիացնող)։

Ժանտախտի բարդացման դեպքում հիվանդութեան վերահիշյալ նշաններին ավելանում են մի շարք սուրիշ նշաններ, ինչպիսին են՝ հաճախակի իրար հաջորդող ուժեղ լուծը և կապր, դեղնավուն կամ կանաչադույն կղկղանք դարչելի հոտով—դա աղիքների բորբոքման նշանն է, վորը հետևանք և պարատիֆ հիվանդութեան միկրոբների գործունեյութեանը Իսկ յերբ տեղի ունի դժվար շնչառութեան և հազ, այդ արդեն հետևանք և թոքերի բորբոքման, վորը հետևանք և արյունանեխութեան առաջ բերող միկրոբներն։

Այդ յերկու տեսակի յերկրորդական վարակումները, իբրև հիվանդութեան բարդացում, հաճախակի կերպով հարակցում են ժանտախտ հիվանդութեան։

ԴԻԱԶՆՏԻՄԱՆ ՊԱՏԿԵՐՐ

Ամենաճիշտ նշանը ժանտախտից ընկած խոզի գիահատման ժամանակ, դա կարմրադույն կետերի և բը-

ծերի դասավորութիւնն և մի շարք որդանների լոր-
ձաթաղանթի վրա մակերեսային կերպով, արնահոսու-
թյան հետ միաժամանակ, Ինչպես որինակ՝ կոկորդի,
գեղձերի, միզափամփուշտի, փայծաղի, լերիկամների,
թոքերի, ստամոքսի վրա և այլն՝ Յեթե կարմիր թա-
նաքը փչելու լինենք սպիտակ թղթի վրա, ապա
կստացվի այնպիսի մի պատկեր, ինչպիսին նկատում
ենք մաքուր ժանտախտից սատկած խոզի դիահատու-
ման ժամանակ։ Սակայն, յերբ խոզերի ժանտախտն
ընթանում և վոչ մաքուր ձևով, այլ բարդացումներով,
այն դեպքում ընկած խոզի դիահատումը մեզ տալիս
և հետևյալ պատկերը՝ աղիքների բորբոքում համա-
կենսորեն գծերով դասավորված կլոր և խոր վերքերով
կամ թոքերի ուժեղ բորբոքում՝ արնահոսությամբ.
թոքերը ջրի մեջ գցելու դեպքում խորասուզվում են՝
նրանց մեջ ող չլինելու պատճառով, կամ թե չե այդ
յերկու դեպքն ել կարող են միաժամանակ ներկա լինել։

ԱՆՏՐՈՇՈՒՄԸ (ԴԻԱԳՆՈԶ)

Դեռ ևս չկան այնպիսի միջոցներ կամ մեթոդներ,
վորոնք հնարավորութիւն տային մեզ ճիշտ կերպով
վորոշել խոզերի ժանտախտը՝ դեռ խոզերի կենդանի
ժամանակ։ Բայց այնուամենայնիվ ժանտախտի մաս-
նայական և արագ տարածվելը, խոշոր տոկոսով տեղի
ունեցող սատկման դեպքերը—դեռ այդ վարակին ան-
ժանոթ տնտեսութիւններում, բոլոր հասակի, ցեղի
և տարվա բոլոր յեղանակների ընթացքում տեղի ու-
նեցող խոզերի վարակումը, խոզերի անկումը հիվան-
դության 5—8-րդ օրվա ընթացքում, մաշկի վրա կա-
տարվող յուրահատուկ փոփոխութիւնները և վերջա-

պես, դիաճատման առանձնահատուկ պատկերը, խոսում են հոգու ժանտախտի

Միակ և յեղակի միջոցը ժանտախտ հիվանդութ-
յունը նախաչելու համար, դա բոլորովին առողջ մի գո-
նու վարակումն է հիվանդ կամ ստակած խոզի արյունով
(արյունը նախորոք պետք է քամել ֆիլտրով, բար-
դություններից ապահով լինելու համար)։ Սակայն
այդ վորձի բացառական կողմն այն է, վոր նախ և ա-
ռաջ այդ վորձի կատարումը տեղում հնարավոր չէ,
դա կատարում են միայն լաբորատորիաներում, յերկ-
րորդ՝ վարակումից մինչև հիվանդության նշանների
հայտնվելն անցնում է 4—21 օր։

Պետք է ասել, վոր ընդհանրապես համաճարակ-
ների վերացման գործը, միայն դուռ՝ նեղ մասնագի-
տական գործ չէ, ընդհակառակը, դա միաժամանակ խո-
շոր հասարակական մասսայական գործ է։ Առանձնա-
պես ժանտախտ համաճարակի վերացման գործը պա-
հանջում է՝ ունենալ բավական քանակությամբ պատ-
րաստված մասնագետներ, ընդարձակ, տաք, լուսավոր
և մաքուր շենքեր, հարկ չեղած քանակությամբ և լավ
վորակի կեր, առանձին արուստվայրեր, աչալուրջ հըս-
կողություն վարակն իր ժամանակին հայտնաբերելու
գործում, շուտափույթ կերպով պայքարի միջոցների
ձեռք առնում, խիստ կարգապահություն առողջ խոզե-
րը հիվանդներից անջատ պահելու և վերջիններս
ամեն մի պատահական տեղ չմորթելու խնդրում և վեր-
ջապես, խողանոցների սխառնատիկ ախտահանումն առ-
ողջ հիվանդության ընթացքում։ Պարզ է, վոր վերո-
հիշյալ բոլոր խնդիրների կիրառումը մեկ կամ մի քա-
նի մասնագետների կողմից հնարավոր չէ։

Այս տեսակետից պայքարի յերաշխիքը՝ խոզերի

ժանտախտ հիվանդությունը վերացնելու գործում, կախված է—մի կողմից՝ պատրաստված անասնաբուժական կադրերի ունենալուց, իսկ մյուս կողմից՝ խողաբուժական տնտեսությունների և սովխոզային ու կոլխոզային մասնատների՝ կազմակերպված գիտակցական ու ակտիվ վերաբերմունքից՝ ժանտախտի դեմ ուղղված պայքարի նկատմամբ:

ՊԱՅԻՄԱՐԻ ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՅՄԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄԸ

Յուրաքանչյուր խողաբուժական սովխոզ-կոլխոզ կամ անհատ տնտեսություն՝ պետք է նախորոք մտածի ժանտախտ հիվանդության վտանգի մասին և վոլթե ձեռքերը ծալած սպասի, մինչև նրա տոաջ դալն ու ծավալվելը, վորի վերացումը, անշուշտ, ավելի մեծ դժվարությունների և ծախսերի հետ է կապված, քան թե նրա նախազգուշացման միջոցառումները: Այդ նուպատակով ամին մի տնտեսություն՝ իր խոզերին ժանտախտից զերծ պահելու համար՝ պետք է նախորոք մտածի հետևյալ պրոֆիլակտիկ-սանիտարական պայմաններն ստեղծելու մասին.—

1. Յուրաքանչյուր տնտեսություն պետք է ունենա իր կերի բազան, վորպեսզի վարակված վայրերից բերվող կերի միջոցով նա չբերի նաև վարակը:

Սրա հետ միաժամանակ անհրաժեշտ է ունենալ առանձին արոտավայրեր, վորպեսզի իր տնտեսության խողերը շփում չունենան հարևան տնտեսությունների խողերի հետ:

2. Նոր դնած կամ ձեռք բերած խողերը պահել մեկուսացած դրությամբ—կարանախնի մեջ, առնվազն 21-որ՝ նրանց առողջությունը պարզելու նպատակով:

տնհրաժեշտ և աւնենալ նախորոք պատրաստված մեկուսարան:

ա) Ամեն որ հետեւել կարանախնի մեջ դաժնվող խողերի կեր ուտելու և տաքության աստիճանին:

բ) Կարանախնի մեջ դաժնվող խողերին խնամողները վոչ մի շփում չպետք և աւնենան տնտեսության մեջ դաժնվող այլ խողերի հետ:

3. Խողանոցները կառուցել ընդարձակ, լուսավոր և արեւոտ տեղերում անթափանց հատակով, վորն անհրաժեշտ և ախտահանման համար:

4. Խողանոցները պահել մաքուր, ազրի համար աւնենալ առանձին տեղ պատրաստած աղբահորեր և խողանոցները պարբերաբար յենթարկել ախտահանման:

5. Խողերին ջուր տալ այնպիսի աղբյուրներից կամ գետերից, վորոնց վարակից մաքուր լինելու հասին վոչ մի կասկած չկա:

6. Խողանոցների մուտքը կողմնակի մարդկանց համար արգելել և վերջապէս խուսափել ընդհանուր ճանապարհներից, խողերի շուկաներից և ցուցահանդեսներից:

ԺԱՆՏԱԽՏԻ ՎԵՐԱՅՄԱՆ ՄԻՋՈՅԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

Բոլորովին տարրեր են պայքարի միջոցներն այն տնտեսությաններում, վորտեղ արդեն մուտք և դրձել ժանտախտ հիվանդութիւնն:

Նման դեպքում, յարաքանչյուր խորհանտեսականի, կոլանտեսականի և առհասարակ ախտաբերող պեշտոնայի միտքը պետք և զգրծի յերկու ուղղությամբ:

1. Թույլ չտալ, վոր առաջացած վարակի տարած-

վի և ընդունի լայն ծավալ—ընդհանուր սլարտադիր կարանտինի միջոցառումների ոգնությամբ:

2. Հոգ տանել դեռևս առողջ խոզերի նկատմամբ, պատվաստումների միջոցով բարձրացնել նրանց դիմադրությունը ժանտախտ հիվանդության դեմ:

Վարակված տնտեսությունում հիվանդության առաջն առնելու և ժանտախտ հիվանդությունը հայտնաբերելու դեպքում, հիվանդ խոզերը պետք է առանձնացնել առողջներից և անմիջապես հայտնել ասանաբուծին:

Անասնաբուծը, ներկայանալով տնտեսություն՝ իր տրամադրության տակ յեղած միջոցների ոգնությամբ, վերոդրոմ է հիվանդության բնույթը և առողջ խոզերին հիվանդներից անջատում և:

Այն խոզերը, վերոնք ունենում են 40,5⁰ և ավելի տաքություն, համարվում են հիվանդ:

Առանձնացնելուց հետո, անասնաբուծը բոլոր խոզանոցները պետք է յենթարկի ախտահանման և ակնհայտ-անհուսովի հիվանդ խոզերը մորթել և տալիս: Հիվանդները վոչ մի դեպքում չի կարելի մորթել գոմի մեջ կամ մի վորեմե պատահական տեղում: Ժանտախտով հիվանդ խոզերը պետք է մորթել սպտնդանոցում կամ հատուկ պատրաստված տեղում, ըստ վորում անհրաժեշտ և ամեն մի միջոց ձեռք առնել արյունը վոչնչացնելու համար, միշտ աչքի առաջ ունենալով այն հանգամանքը, վոր մինչև տեղում մի կաթիլ չորացած արյան մեջ ժանտախտի վիրուսն իր հատկությունները պահպանում և մինչև մի տալի:

Կուտակված աղբը, ինչպես և մորթած անասունների անպետք մասերն անհրաժեշտ է լցնել աղբահորերը,

խիկ աղբահորերի բացակայութեան դեպքում, աղբը և
անպիտք մասերն այրել կամ թաղել վոչ պակաս քան
2 մետր խորութեամբ:

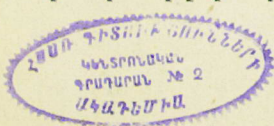
Աղբից մաքրած խողանոցները և ընդհանաբարպես
այն բոլոր առարկաները, վորոնց հետ շփում և ունեցել
հիվանդ խողբ, պիտք և յենթարկել ակտառանման:
Համաձայն նորադույն դիտակաւ տվյալների, ամենալավ
ակտառանիչ ազդեցութեւնը ժանտախտի վիրուսի
նկատմամբ ունեն 10—20% նոր հանդցրած կրի կամ
20% ուտիչ նատրի լուծութները: Խողանոցները, հի-
վանդութեան հայտնաբերման որից մինչեւ նրա վեր-
ջանալը, սխտեմատիկարար ակտառանովում են:

Ժանտախտի հայտնաբերման որից մինչեւ նրա
լիկվիդացիան, անտեսութեւնը դանդաղեցնում և կարանախի
մեջ և դադարեցվում են ամեն տեսակի շփումները հա-
րելան խողարութեւն անտեսութեւնների հետ՝ վա-
րակը չտարածելու նպատակով:

Այդ նույն ժամանակարնթացքում չի կարելի ար-
տահանել հիվանդ խողբերի միսը: Ժանտախտով հիվանդ
խողբի միսը կարելի չե ոգտադործել անտեսութեւն
ներսում և այն ևլ միայն լավ յեփելուց հետո:

Խողբի ստակելու կամ առողջանալու վերջին դեպ-
քից յերեք ամիս հետո, կատարում են խողանոցներ
յիզրափակիչ ակտառանում, վորից հետո անտեսութեւն
կարանախի վերացվում և: Այդորինակ միջոցառում-
ները մանրամասն գրված և Անասնաբուժական Կար-
չութեան հրահանգում, վորն առանց պատճառաբանու-
թեան յենթակա յի կիրառման:

Առողջ՝ դեռևս չվարակված խողբերի վարակման
առաջն առնելու նպատակով՝ կատարում են պատսխի և

ակախիվ պատվաստումներ: Այդ տիպի միջոցների ոգնութեան գիմում են՝

ա) Յերբ ժանտախտան այս կամ այն ճանապարհով ներս և խուժել տնտեսութիւնը:

բ) Յերբ տվյալ տնտեսութիւնը վաղուց վարակված է ժանտախտով և նոր համաճարակային բռնկումների վտանգ կա:

գ) Յերբ տնտեսութիւնն ազատ և ժանտախտից, բայց հարևան՝ վարակված տնտեսութիւնը վտանգ և սպառնում վարակի տարածման գործում:

Թե՛ պասսիվ և թե՛ ակտիվ պատվաստումների նպատակն է բարձրացնել խոզերի դիմադրութիւնը ժանտախտ հիվանդութեան հանդեպ:

Պասսիվ պատվաստումներ կատարում են հալածանախտային շիճուկի ներարկումով, խոզերի վերի կամ ապրիի ներքին մակերեսի մաշկի տակ: Հակաժանտախտային շիճուկը պատրաստում են հատուկ գործարաններում, այսպես կոչված բիոֆաբրիկաներում: Հակաժանտախտային շիճուկի սրսկման նպիւր վորոշում են բիոֆաբրիկաներում, նկատի տանելով խոզի քաղը: Հակաժանտախտային շիճուկը գործադրվում է նաև հիվանդ խոզերը բուժելու նպատակով:

Պասսիվ մեթոդի բացասական կողմերը—առաջին՝ շիճուկով սրսկված խոզերը վարակից պաշտպանվում են միայն 2—3 շաբաթ, վերից հետո նրանք նորից յենթակա յեն վարակման. յերկրորդ՝ վոր այդ ձևի պատվաստումները շատ թանգ են նստում տնտեսութեան վրա, վորովհետև, մինչև ժանտախտի վերջնական լիկլիդացիան, ամեն 2—3 շաբաթը մի անգամ պետք է նորից սրսկումներ կատարվեն:

Ակտիվ պատվաստումները եյությունը կայանում
և նրանում, վոր մենք գիտակցաբար հիվանդ խոզի-
արյունով կամ վիրուսով վարակում ենք առողջ խոզի-
քը—նպատակ ունենալով ժանտախտի դեմ ստեղծել վա-
րակամերժ հոտ, հետագա համաճարակային բռնկումնե-
րից ազատ մնալու Պամար Այդ նպատակով առողջ խո-
զերին ներարկում են միաժամանակ և՛ հակաժանտախ-
տային շինուկ, և՛ վիրուս:

Վիրուսը, նույնպես, ինչպես հակաժանտախտային
շինուկը, պատրաստում են բիոֆաբրիկաներում: Վի-
րուսի սրակման չափը, նույնպես, ինչպես հակաժան-
տախտային շինուկի, վորոշվում և պատրաստող բիո-
ֆաբրիկայի կողմից:

Ակտիվ պատվաստումները կատարում են գլխավո-
րապես վաղուց վարակված տնտեսություններում,
վորտեղ ժանտախտը պարբերաբար բռնկվում և և տա-
լիս և շատ խոշոր վնասներ:

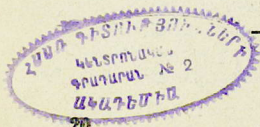
Ակտիվ պատվաստումների առաջնությունները,
պատասխանաբար նկատմամբ, կայանում են նրա-
նում, վոր նախ և առաջ ակտիվ պատվաստումներն
տնտեսման տման են նստում տնտեսության վրա և
յերկրորդ՝ այդ մեթոդով սրակված և առողջացած խոզերը,
ձևոք բերելով ժանտախտի դեմ վարակամերժ ունե-
կություն, այլևս ամբողջ իրենց կյանքում ժանտախ-
տով չեն վարակվում: Բայց, դժբախտաբար, այս մեթոդը
ևս ունի իր բացասական կողմերը:

Ակտիվ մեթոդի ամենագլխավոր թերությունն այն
է, վոր մենք գիտակցաբար, վարակված տնտեսու-
թյունները փրկելու նպատակով, բոլորովին առողջ
տնտեսությունների համար ստեղծում ենք վարակի

զարգացման և տարածման աղբյուր: Զնայած դրան,
վերջին տարիների ընթացքում, ՆՍՀՄ Հողօգտագործական
ձեռնարկությամբ, Հեռավոր Արևելքի մի շարք խոզա-
բուծական սովխոզներում անց ե կացված ակտիվ պատ-
վաստումներ, վորոնք պարբերաբար տեղի ունեցող
համաճարակային բռնկումները վերացնելու գործում
տվել են խոշոր դրական արդյունքներ:

* * *

Ինչպես տեսնում ենք, ներկայումս մենք ունենք
խողերի ժանտախտի դեմ պայքարելու և նրան վերաց-
նելու բոլոր միջոցներն ու հնարավորությունները:
Մի կողմից սրահումների միջոցով, մյուս կողմից վա-
րակը վռնչացնելու նպատակով կատարված ախտա-
հանումների միջոցով և վերջապես վարակի տարածման
առաջն առնելու համար կիրառվող կարանտինային
ձեռնարկումների միջոցով և այլն: Այդ բոլոր միջոցա-
ռումների ժամանակին և տեղին կիրառումով՝ հնարա-
վոր կլինի ընդմիշտ վերացնել այդ հիվանդությունը՝
խիչ դրա համար անհրաժեշտ ե, վոր մեր բոլոր կու-
տնտեսականներն ու մենատնտեսները գիտակցորեն կա-
տարեն մասնագետների բոլոր ցուցումները և մանավանդ
այն տնտեսություններում, վորտեղ դեռ այս հիվան-
դությունները մուտք չեն դորձել, պետք ե կիրառեն
ամենախիստ նախազգուշական միջոցներ՝ ժանտախտի
մուտքը կանխելու համար:

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. գրադ.

FL0038933

[044]

4173 30 4173.

A $\frac{I}{4173}$

11/11 1
8/1 3

Е. Аконян

Чума свиней

Сельхозгиз

1934

Эривань